

מולין יקירין ויהודים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה חדשה

חֲדָתָא דְאִזְרִייתָא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

חשיבות עבודת ה' בדורנו

גדולה כזו בבחינת 'ישראל' מלשון שר ושליט כי חביב הוא לפני הקב"ה במאוד מאוד.

להחדיר בלב חשיבות עבודתו בדור זה
ברכה זו של בלעם הרשע לא נתהפכה לקללה, ונשארת לתמיד. ומשכך יש לו לכל אדם להכניס זאת בעמקי לבבו ולדעת כמה גדולה היא ההערכה שמייחס הקב"ה לכל עבודה והתגברות בזמן שאין בית המקדש, ובפרט בדורנו שנמצאים בעמקי הגלות. ויהודי שנותן מעצמו משהו לנחת רוח לקב"ה הרי שעולה ומתגברת הקירבה שזוכה במעשה זה, ואף כי אינו נראה לעין, יום יבוא וידע כמה כל מעשה דיבור ומחשבה וכל פסיעה ופסיעה שפסע לקראת בוראו, חשובים ונכבדים ויזכה על ידם לאור באור החיים את ה' בבחינת שר וחשוב הלא היא בחינת 'ישראל'.

אכן בזמן שהיה משכן ובית המקדש שהרגשנו קרובים עד כדי שאמרו במדרש (שמו"ר לו א), 'משוש כל הארץ' (תהלים מח ג) שלא היה אחד מישראל מיצר כשהיה בית המקדש קיים, למה, שהיה אדם נכנס לשם מלא עוונות והיה מקריב קרבן ומתכפר לו, אין שמחה גדולה מזו שהיה יוצא צדיק. וכשקרובים כל כך היו בני ישראל בבחינת 'יעקב', שלא היה נחשבת העבודה בפני עצמה, שכן בקלות יכלו לעבוד את ה', ועצם קיומו של המשכן הוא זה שהוסיף נחת רוח בעבודתם כדי שיזכו לבחינת 'ישראל'. אך בזמננו שאין משכן ובית המקדש, אזי כל נדנדוד עבודת קודש מתקבל לנחת רוח ביתר שאת משהיה בזמן המקדש, כי מתוך ההסתר קשה פי כמה לעמוד בגבורה ולעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו, ממילא כל יהודי במעט עבודה זוכה לקרבה

מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל (כד ה). ביאר רש"י ע"ה, 'אוהליך יעקב' מדבר על זמן שהיה משכן ובית המקדש, 'משכנותיך ישראל' בזמן שבית המקדש חרב שנתמשכן בעוונותינו. וקשה להולמו, שכן ידוע כי שם יעקב רומז לדרגה פחותה בבחינת 'עקב', ושם 'ישראל' לשון גדולה ושררה, ככתוב (בראשית לב כט) 'ויאמר, לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל', אם כן יש לנו להבין מדוע כאן רואים אנחנו כי בזמן בית המקדש שהייתה העבודה והקרבת הקרבנות נאמר 'אהליך יעקב', ובזמן שחרב הבית ואין לנו כהנים בעבודתם נאמר 'משכנותיך ישראל' הרומז לדרגה גבוהה.

מתרץ השפתי צדיק מפילץ ע"ה (אות מ"ו) כי

מילתא דפליאה

חיות הצדיקים בזכות ברית המילה

בעל הטורים 'עפר' בגימטריא 'ערלה בחול', ומשום זה ניצלים הצדיקים מקללת אדם הראשון 'ואל עפר תשוב' ונשארים חיים על דרך צדיקים במיתתן קרואים חיים, ולזה התאוה בלעם למיתתם של צדיקים שבשרם ישכון לבטח, בזכות מצות מילה והטמנת הערלה בעפר.

הצדיקים שבים לעפרם שעה אחת בלבד

ועל עצם התמיהה איך זכו אותם הצדיקים להינצל מעונש מיתה שנגזר על אדם הראשון, אפשר לתרץ כמו שאמרו בגמרא (שבת קנב:) שאחאי בר יאשיה נשאר בחיים בהיותו בקברו, ואמר על זה רב נחמן שעונש מיתה שנגזר על אדם הראשון יתקיים בו בשעה אחת לפני תחיית המתים, שישבו לעפרו ומיד אחר כך יקום עם שאר המתים. וכן יש לומר אצל יעקב אבינו ורבינו הקדוש שישבו לעפרם שעה אחת קודם תחיית המתים.

הצדיקים קונים את גופם בשינוי מעשה

עוד יש לומר, כיון שהצדיקים מזככים את גופם עד שהוא משתנה מכפי שהיה בראשית יצירתו, וכיון שאין זה אותו הגוף שהיה בהם מתחילה הרי הם קונים אותו בשינוי מעשה, ולכן אינם מחויבים להחזיר אותו לאחר מותם, ולא על גוף כזה נגזר 'ואל עפר תשוב', ולכן זוכים להישאר חיים בגופם.

מי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמותו (כג, י). מובא בגמרא בכמה מקומות, שיש צדיקים שלא שייך בהם מיתה. יעקב אבינו נאמר עליו (תענית ה:) יעקב אבינו לא מת, ורבינו הקדוש מצינו (כתובות קג.) שהיה מגיע לביתו בכל ליל שבת. ויש להבין, הרי בחטא אדם הראשון נגזרה מיתה על כל בני אדם, ואיך נפטרו אותם הצדיקים מעונש המיתה. אומר החיד"א ע"ה, כיון שנוהגים לשים הערלה אחר המילה בעפר, והרי מקצת נפש ככל הנפש, אם כן בזה יכולה שתתקיים גזירת 'כי עפר אתה ואל עפר תשוב' (בראשית ג יט), ושוב אין צריך שישבו הגוף כולו לעפר, ובכך נפטרו אותם הצדיקים מן המיתה.

הצלת הגוף בזכות ברית מילה

על פי זה פירש רבי שמחה בונם מגור ע"ה **בעל לב שמחה** (ברית מילה) את לשון הברכה הנאמרת לאחר ברית המילה 'על כן בשכר זו אל חי חלקנו צורנו צוה להציל ידידות זרע קדש שארנו משחת, למען בריתו אשר שם בבשרנו', כי בזכות המילה וקבורת הערלה בעפר אפשר להציל את הגוף כולו מדרת שחת.

לכך התאוה בלעם הרשע באמרו **תמות נפשי מות ישרים**, כי מתחילה אמר **מי מנה עפר יעקב**, והוא רמז לברית מילה כמו שכתב

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

השימוש בכל מידה תלוי במקום והזמן

אך לתכלית הרע, ב'עין טובה' משתמש הרשע לרוחניות, שיש לו עין טובה שמסתפק בג' עמודים, 'עמוד התורה' במיעוט לימוד התורה, גם שאינו לשם שמים רק להתפאר, במיעוט 'עבודה', די לו הליכה לבית הכנסת בשחרית, וגם זו מצות אנשים מלומדה ובחפזון וכו'. ובמיעוט 'צדקה', ומימיו לא נתן מעות אתרוג ומגלה, די לו בערב יום כיפור שנתן עבור נרות, וכדי לשנות וכו'.

וכן נוהג ב'רוח נמוכה', שאומר מה אני ספון וחשוב ליכנס בגדר החסידות, הרי מי אני ומה אני בשפלות ונמיכות קומה, אך רק בזה יש לו רוח נמוכה, מה שאין כן בתאוות עולם הזה לפתע הוא אומר שאין ראוי שום אדם לעושר וכבוד חוץ ממנו. כך גם 'נפש שפלה', יש רשע מאריך רוחו ברעתו כל מדות טובות בשקר וגאווה, הולך כל היום בתפילין, ועוסק בתורה כל הימים והלילות ומסתפק בבגדים בלויים ופת חריבה וכל זה לגאווה ולשקר.

'מה בין' - הכיצד ידע להבחין ביניהם הרי הנהגתם כלפי חוץ נראית שווה

וכדי שלא יטעה אדם ויתן לפעמים דופי בצדיקים גמורים, ויצדיק את הרשעים של שקר וגאווה, שכן לפעמים גם צדיק גמור מתנהג כך בפת חריבה ובכל הדברים, וכיצד ידע מה כוונת האדם, האם כל כוונתו כשמתהלך בכל המידות הטובות היא לטוב ולעבודת ה' באמת ובתמים, או שכל כונתו כדי שיכבדו אותו וכדומה. על כן מקשה התנא מה ביניהם, הכיצד נדע מה עומק פעולתם, הרי שניהם נוהגים באותם הדרכים, ואיככה נדע מיהו הצדיק ומיהו הרשע. וזה שדייק התנא אחר שמסר הסימנים ואמר 'מה בין', שאתה לא תכיר אותם על ידי הסימנים שמסרתי לך, כי אינו ניכר לעינים אלא לבוחן לבבות, אלא החילוק שאלו אוכלין בעולם הזה ועל ידי זה נוחלין העולם הבא שעושים הכל בקדושה ובהתפשטות הגשמיות, ואלו יורשין גיהנם בעולם הזה תרתי גיהנם, וסוף שלהם יורדין לבאר שחת, ואתה לא תכיר על ידי סימנים הללו אלא בוחן לבות וכליות, ושפתים ישק ודברי פי חכם חן.

בידו, הצדיק יש לו עין רעה ברוחני, שאין עינו שבעה בכל מעשים טובים שעושה, ממש כמו שיש לרשע עין רעה בגשמי. [כמו שהבאנו כמה פעמים מה שכתב באפיקי יהודה (דרוש מקוה מים ערבי נחל יג) בשם הספר הקדום רוח חן: כי הוטבע האדם בכח המתאוה, שיבקש וישתוקק ליותר ממה שיש לו ושלא יסתפק במה שכבר השיג, כל זה הטביע לו יוצר בראשית ברוך הוא, כדי שעל ידי הכח הזה התואב והכוסף יבקש לעלות במעלות בדרכי התורה והמצוה ומה שהשיג כבר ממנה, יחשב לו למעט מזעיר, ולא יחזיק טובה לעצמו לומר די מה שלמדתי ומה שעשיתי].

רוח גבוהה ונפש רחבה - בעבודת ה'

וכן במידת 'רוח גבוהה', כי הרשע יש לו מידה רעה זו בגשמיות, והצדיק יש לו מידה זו ברוחניות, שמשתמש במידה זו נגד היצר הרע המפתה אותו ומונע אותו מעבודת ה' ומהתעלות באומרו כי מה הוא אנוש שילך בגדולות האלו לעבוד השם יתברך עיקרא ושורשא דכל עלמין, ונגד זה יש לו רוח גבוהה, שיודע כמה גדול ונישא הוא שזוכה לעבוד את ה', ועד כמה מצפה הקדוש ברוך הוא לעבודתו, ורק הוא יוכל לעשות את העבודה המיוחדת, ועומד מול הענווה הפסולה שמבקש היצר להכניס בו, ויודע ומברר בעצמו כי אכן כל העולמות תלויים במעשיו, ולא רק שזו אינה גאווה המאוסה אלא אף למצוה תיחשב לאיש ההוא, שאת המידה המגונה של הגאווה לוקח לעבודת ה' כדי שעל ידה יוסיף ויתעלה בעבודתו יתברך.

ובמידת 'נפש רחבה' משתמש תלמידו של אברהם אבינו ע"ה כדי להרחיב דעתו שיוכל לעבוד את ה' יתברך בדביקות אהבה כמו הנביאים, ולכמה דברים צריך הצדיק להרחבת הדעת, שמתאוה הצדיק בכל מיני תאוה שאפשר בעבודת השם יתברך, והרשע יש לו מדה זו בגשמיות בתאוות המותרות בעולם הזה.

מידות טובות באדם הרשע - כיצד

כמו שמצינו מידות רעות שהצדיקים משתמשים בהם לעבודת ה' כך גם הרשעים משתמשים במידות טובות

מאן ה' לתמי להלך עמכם (כב, יג). וברש"י למדנו שרוחו גבוהה ולא רצה לגלות שהוא ברשותו של מקום.

אמרו חז"ל (אבות פ"ה משנה יט): כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע, עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע. מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע, וכו'.

הקשה הבעל שם טוב ע"ה, מהי השאלה מה ביניהם, הלא הם דברים ברורים שכתובים במשנה, תלמיד אברהם אבינו ע"ה יש להם עין טובה ולתלמידי בלעם יש עין רעה, וכן בשאר המידות ההבדל ברור, ומשאלת התנא נראה כי ההבדל אינו ניכר ולכן הקשה מה ביניהם. ועוד הקשה, וכי עד עתה אין אנו יודעין שהצדיקים נוחלים עולם הבא ורשעים יורשים גיהנם.

בכל מידה ניתן להשתמש לעבודת ה' ולהיפך

מחדש הבעל שם טוב חידוש יסודי בפנימיות העבודה, שגם תלמידי אברהם ע"ה וגם תלמידי בלעם הרשע משתמשים באותם המידות, אך בעוד תלמידי אברהם לוקחים את המידות הרעות ומשתמשים בהם לעבודת ה' הרי שהם מהפכים את המידות לטובה. לעומתם תלמידי בלעם אף כאשר משתמשים במידות טובות לוקחים הם אותם לצרכי השקרים שלהם ושלא לשם שמים.

עין רעה בקדושה

'עין רעה' בפשטותה היא מידה רעה, אך מחדש הבעל שם טוב שיש עין רעה גם בקדושה והיא טובה, דהיינו שמסתכל על התורה והמצוות שלו בעין רעה שאינו מספיק לו כל תורה ומצוות שעשה, ויש לו עין רעה שמתקנא במעלות הקדושים לעלות במדרגותיהם. ובעוד הרשע יש לו עין רעה וכל טוב שיש לו אינו מספיק לו ואינו שבע, ומתאוה תמיד לעוד, כמו שאמרו חז"ל 'אין אדם מת וחצי תאוותו

הדרך להגיע לידי לימוד לשמה

יעסוק שלא לשמה יוכל לבוא אחר כך ללימוד ולעשות לשמה.

הנחת רוח שיש לה' בלימוד שלא לשמה

עוד יש לדעת, כי חפץ ה' ומשתוקק שיעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה, ואף מלימוד כזה עולה נחת רוח לפניו. כפי שדרש הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה בספר **זרע קודש** (תולדות ד"ה אולי): 'אולי ימושני אבי' (בראשית כז יב), יש לרמוז בכאן שילמוד אדם תורה אפילו שלא לשמה כמאמרם ז"ל, כי התורה והמצוות הם מטעמים כביכול לקדוש ברוך הוא אבינו שבשמים. וזהו שנאמר (שם פסוקים ט-י) 'מטעמים לאביך כאשר אהב כו' בעבור אשר יברכך כו', אף שיהיה הדבר בשקר כמו שהיה כאן הענין בשקר, כיון שכוונת יצחק היה לברך את עשו ויעקב לקחם בערמה, כן ילמוד אפילו שלבו עדיין מלא ערמימות, ולא בא עדיין אל האמת הברור.

ואמר 'אולי ימושני', על דרך שפירש **הרב מלובלין** [הרה"ק החוזה מלובלין ע"ה] מה שאמרו חז"ל (עירובין יג): 'משמש במעשיו כו' ואמרי לה יפשפש כו', פירוש שימשמש, אפילו במעשיו הטובים, וימשמש בהם אם נעשו בלא פניות, ואם נעשו על צד היותר טוב, על דרך שהאדם ממשמש בגד משי אם הוא טוב מאוד אם לא, וזהו שנאמר 'אולי ימושני אבי שבשמים, ויראה שהלימוד והמצוות בשקר, 'והבאתי חס ושלוש' עלי קללה', והשיבה 'עלי כו' ולך קח לי', כי ילמוד אפילו שלא לשמה, וקודשא ברוך הוא חדי בפלפול דאורייתא, ולוקח בגדי עשו החמודות, שלומד בחמדה ותאוה שיקרא רב.

וכל שלומד לשמה אפילו מקצת מחשיב זאת הקב"ה כמו שדרש **הבעל שם טוב הקדוש ע"ה** (בפסוק (דברים ל ד) 'אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלקיך', ולכאורה צריך ביאור, כי הנדחים אינם בקצה השמים אלא בקצה הארץ, ופירש, כי ה'שמים' רומזים לענייני רוחניות ועבודת ה', וה'ארץ' היא כינוי לענייני הגוף והגשמיות, ועל זה אומר הכתוב שגם בהיות האדם מצוי במדריגה נמוכה ומרוחק מהקדושה, אם בכל זאת יש מעט כוונה טובה ונכונה לשם שמים בבחינת 'בקצה השמים', בכוח הנקודה הטובה הטמונה בקרבך, ובכח מחשבתו זו 'קבצך ה' אלקיך' כי מתוך שלא לשמה יבוא בודאי לידי לשמה.

חלילה יעסקו בתורה ולא יעזבוה, כי כאשר לא יעזבו את התורה מובטח להם שהמאור שבה יחזירם למוטב, ומתוך שלא לשמה יבוא לשמה.

הדרך ללימוד התורה על ידי שילמד שלא לשמה

יתר על כן פירשו צדיקים בדיוק דברי הגמרא 'לעולם יעסוק וכו' שלא לשמה', שבאו חז"ל ללמדנו שאינו ענין של דיעבד, שאם אין ביכולתו לעסוק לשמה - יעסוק שלא לשמה, אלא כך היא הדרך מלכתחילה בלימוד התורה, שרק כאשר יעסוק בה שלא לשמה יוכל לבוא ללימוד לשמה.

והסיבה לכך הרי היא כביאורו של **הבעל שם טוב ע"ה** (תולדות יעקב יוסף פר' חוקת ד"ה שם בפסוק וישלח) בדברי דוד המלך ע"ה (תהלים קיט נט) 'חישבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך', ובמדרש (ויק"ר לה א) 'אמר דוד, רבונו של עולם בכל יום הייתי מחשב למקום פלוני אני הולך וכו', והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות', וקשה להבין, לשם מה בכל יום ויום רצה דוד המלך ללכת למקומות אחרים ורק לפי שרגליו הוליכוהו לבית המדרש נענה להם, הרי דוד המלך היה עוסק בתורה בכל יום ואהב את התורה אהבה עצומה, כפי שניכר מספר התהלים שלו ובעיקר בביטוייו שבפרק קי"ט כמו 'טוב לי תורת פ'ך מאלפי זהב וכסף', 'מה אהבתי תורתך', 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב' ועוד רבים כיוצא בהם, וכי לא רצה בעצמו ללכת לבית המדרש ולבית הכנסת.

אלא פירש הבעל שם טוב, בכוונה תחילה הייתה דרכו של דוד ללכת למקום אחר, שידע כי רק בדרך זו יבוא אכן לבית המדרש, 'כי אם ירצה לקום חצות לילה רק לשם שמים ללמוד, יתגרה בו יצר הרע, לכן עצה יעוצה שיתעורר לדבר לעסוק בצרכיו ודרכיו שיש בו שייכות אל היצר הרע, ואחר כך 'ואשיבה רגלי אל עדותיך', וכיוצא בזה בשאר ענינים'. עד כאן לשון קדשו. ממשיך תלמידו **הרה"ק מפולנאה בעל תולדות יעקב יוסף ע"ה**, לפיכך אמרו חז"ל שיעסוק בתורה ובמצוות שלא לשמה, שכן אם ינסה בתחילה ללמוד לשמה יעמוד כנגדו היצר הרע בכל כוחו וימנעהו מכך. רק כאשר

רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה וכו' (אבות פ"ו, מ"א).

להגיע ללימוד לשמה אינו דבר של מה בכך, ואינו מגיע בקלות, וכמו שאמר **רבינו חיים ויטאל ע"ה** כי האומר שלומד תורה לשמה, רבי מאיר מכחישו, כי רבי מאיר אומר שהלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו' ומגלין לו רזי תורה ונעשה כמעין המתגבר וכל המעלות ששנה, והרי רובא דרובא לא זכו לכך, אלא שעדיין לא הגיעו לדרגה זו שעוסקים בתורה לשמה.

וכך כתב **מו"ר זקני ע"ה האביר יעקב בספרו פיתוחי חותם** (פר' פקודי לח כא) מעין זה: בא לרמוז ולהזהיר על הלומד תורה שילמדה לשמה, ולא יאמר אדם הריני לומדה לשמה, שהרי רבי מאיר עליו השלום נתן סימנים בהלומדים לשמה, ואם לא יהיו הסימנים ההם בהלומד יבוש ויכלם וישוב לאחור וידע שאינו לומד לשמה, ויתחזק ויוסיף אומץ וקדושה וטהרה עד שיזכה ללמדה לשמה ויוכרו בו סימני לימוד לשמה.

מתוך שלא לשמה בא לשמה

אמנם התכלית הנרצית היא לימוד התורה לשמה, אך גם עדיין לא הגיע לידי כך לא תרפינה ידיו מלהמשיך ולעסוק בתורה אפילו שלא לשמה, שכן אמרו חז"ל (פסחים נ): 'לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה'. והוא חסד הבורא יתעלה עלינו עם קרובו. כי האדם בתחילת דרכו עדיין אינו מבין ערך התורה וחשיבותה, וממילא אינו יכול ללמוד תורה כראוי לשם שמים, ולכן ניתנה הרשות לעסוק בתורה שלא לשמה, ועל ידי שלומד שלא לשמה מגיע לדביקות בנותן התורה, שהרי ידוע כי כח הפועל בנפעל (מורה נבוכים ח"ב פ"ד), ועל כן אף אם כוונתו שלא לשמה כדי להתפאר ולהיקרא רבי או לשאר הנאות עצמיות, אך מאחר שבכל אלו נמצא כח הפועל שהוא הבורא יתברך שמחיה וממהווה כל הבריאה בכל רגע, יכול אף בלימוד שלא לשמה למצוא את חיות הבורא ולהתעורר ללמוד לשמה.

ועל כך אמרו חז"ל 'הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו וכו' המאור שבה היה מחזירן למוטב, שאף אם עוסק בתורה שלא לשמה בבחינת 'אותי עזבו', שעזב את נותן התורה בלימודו וכל מחשבתו לעצמו, עם כל זה אומר עליו ה' 'הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו', הלואי שגם כאשר יעזבו אותי

